

rozlišování: „*Protikladná dvojice oficiální spirituality a lidového materialismu se proto jeví jako fikce a výklady založené na jejím základu jako argumentačně nepodložené. Ve skutečnosti materiál parodie svědčí o tom, že parodie byla v době příznivé pro její existenci stejně tak součástí oficiální literatury jako tzv. nižších literárních projevů...*“ (s. 54)

Myslím, že v tom nemá Petru tak docela pravdu, tedy v tom, že zcela odmítá toto Bachtinovo dělení, které není ani tak sociologické jako vnímající literaturu jako estetický objekt a věčný koloběh „vysokého“ a „nízkého“ i uvnitř různých společenských vrstev a tříd.

Nejatraktivnější jsou však až výklady E. Petru týkající se příkladů z české literatury, kde si klade a řeší otázky kolem parodičnosti Kosmovy Kroniky české, Podkonlího a Žáka, parodií kurtoazní lyriky, české a latinské parodie, husitské a protihusitské parodie a renesanční a humanistické parodie, přičemž zaujetí tímto útvarem je tak značné, že místy se parodie stává panžánrem, neboť, jak se ukazuje, každé dílo obsahuje alespoň parodické náznaky. I v literatuře renesanční a humanistické si Petru

musí klást a také klade otázku, čemu se tehdy lidé smáli, a nutně se tak dotýká diachronnosti, historičnosti parodie, ale to jsou věci známé. Nemyslím si, že by závěry této knihy zásadně odporovaly Bachtinovu vidění, i když jistě inspirovanému všelikými ruskými revolucemi: nejde podle autora o protiklad lidovosti a kanoničnosti, ale vysokého a nízkého, ideálu a reality. Nevím však, zda toto široké pojetí není již příliš modernizační a zda při jistě oprávněném odmítní přehnané úlohy sociálních faktorů se s vaničkou nevytilo i dítě.

Nicméně aktuálnost a přesvědčivost – nehledě na připomínky – tohoto spisu Eduarda Petru je více než zřejmá: navíc je tu jeho čtenářská přitažlivost spojena s vědeckou objevností a s výkladem vlastní koncepce. S takovým umným propojením se v naší popularizující literatuře setkáváme jen vzácně. Poněkud však zamrzí, že v jmenném rejstříku ani v textu nenajdeme dva snad největší odborníky na parodii: ruského formalistu Jurije Tyňanova (Dostojevskij a Gogol. K teorii parodie, 1921, a Karla Krejčího (Heroikomika v básnictví Slovanů, 1964).

Ivo Pospíšil

TRI HRVATSKA SLAVISTIČKA KONGRESA (RETROSPEKTIVA)

Třeći hrvatski slavistički kongres, održan u Zadru polovicom listopada ove godine, povod je za naš prikaz ove znanstvene manifestacije od njezina pokretanja do danas. Kongrese je organizirao Hrvatski slavistički komitet (HSK), osnovan 8. siječnja 1992. godine kao ogranak svjetske slavističke organizacije, i to na prijedlog potpredsjednika Međunarodnoga slavističkoga komiteta (MSK) i predsjednika Hrvatskoga filološkoga društva (HFD), a pod pokroviteljstvom Ministarstva prosvjete, kulture i sporta. Naime, osamostaljenjem hrvatske države (1991.) prestao je postojati Jugoslavenski slavistički komitet, koji je do tada zastupao i hrvatsku slavistiku. Tako se hrvatskoj filologiji napokon pružila mogućnost samostalnoga djelovanja, ali se ujedno nametnula i obveza promicanja kroatistike u okviru slavističke znanosti, odnosno suvremenijega znanstvenoga promišljanja kroatističkih pitanja iz šire slavističke perspektive.

Osnovna zadaća HSK u trenutku njegova osnutka bila je priprema nastupa hrvatskih slavista na svjetskom slavističkom kongresu. Ideja o organiziranju hrvatskih slavističkih kongresa potekla je iz kruga kroatista sudionika Međunarodnoga slavističkoga kongresa u Bratislavi (1993.), poslije kojega

je HSK odlučio pokrenuti slavističke znanstvene skupove na nacionalnoj razini.

Hrvatski slavistički komitet djeluje u okviru Hrvatskoga filološkoga društva, osnovanog 1950. godine u Zagrebu (s podružnicama u Osijeku, Puli, Zadru, Rijeci i drugdje), koje u svojim odjelima, sekcijama, uredništvima časopisa, bibliotekama i izdavačkim projektima okuplja sve prominentne hrvatske filologe.

Hrvatski se slavistički kongresi odvijaju prema utvrđenim pravilima. Održavaju se svake treće godine (drugi je kongres pomaknut zbog kolizije s Međunarodnim slavističkim kongresom 1998. u Krakovu) u jednom od hrvatskih sveučilišnih središta. Uz HSK kao glavnoga organizatora u pripremi kongresa sudjeluju i ostale hrvatske akademske, znanstvene i kulturne institucije. Na prijedlog tih ustanova na kongresima se dodjeljuju tri priznanja – medalje, i to dvama hrvatskim i jednom stranom znanstveniku: „Stjepan Ivšić“ – hrvatskom znanstveniku za izniman prinos proučavanju hrvatskoga jezika, „Antun Barac“ – također hrvatskom znanstveniku za izniman prinos proučavanju hrvatske književnosti, te „Vatroslav Jagić“ – stranom znanstveniku za poseban prinos proučavanju kroatističkih pita-

nja u njegovu slavističkom opusu. Uz kongresni Program s adresarom sudionika, *Knjigu sažetaka* i knjižicu *Uvodnih izlaganja* (tri plenarna referata) uoči kongresa se tiskaju i tri posebne publikacije posvećene dobitnicima priznanja, koje uz ostalo sadrže i njihove bibliografije.

Prvi predsjednik HSK i predsjednik Organizacijskoga odbora Prvoga hrvatskoga slavističkoga kongresa bio je hrvatski paleoslavist dr. sc. Stjepan Damjanović, redoviti profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Prvi je kongres održan od 19. do 23. rujna 1995. u Puli i na njemu se okupilo preko 200 slavista iz Hrvatske i inozemstva. Na kongresu su dodijeljena priznanja – „Ivšić“ Eduardu Hercigonji, „Barac“ Ivi Frangešu i „Jagić“ Lászlú Hádrovicsu. Referati s toga kongresa objavljeni su u *Zborniku radova* I., II., III., HFD, Zagreb 1997.-1999.

Druga predsjednica HSK i predsjednica Organizacijskoga odbora Drugoga hrvatskoga slavističkoga kongresa bila je hrvatska slavistica dr. sc. Dubravka Sesar, redovita profesorica na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Drugi je kongres održan od 14. do 18. rujna 1999. u Osijeku i na njemu je sudjelovalo preko 250 slavista iz Hrvatske i svijeta. Priznanja su na kongresu dobili – „Ivšića“ Radoslav Katičić, „Barca“ Maja Bošković-Stulli i „Jagića“ Sante Gracioti. Kongresni su referati objavljeni su u *Zborniku radova* I., II., HFD, Zagreb 2001.

Treći, sadašnji predsjednik HSK i predsjednik Organizacijskoga odbora Trećega hrvatskoga slavističkoga kongresa književni je znanstvenik – kroatist dr. sc. Cvjetko Milanja, također redoviti profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Treći je kongres održan od 14. do 18. listopada 2002. u Zadru i na njemu se okupilo oko 200 slavista iz Hrvatske i inozemstva. Na kongresu je „Ivšić“ pripao Daliboru Brozoviću, „Barac“ Miroslavu Šicelu, a „Jagić“ Henriku Birnbaumu (postumno).

U *Zbornicima radova* s prvih dvaju kongresa objavljeni su samo oni referati koji su na vrijeme prispjeli i koji su prošli stručnu prosudbu domaćih i stranih recenzentata.

Hrvatski slavistički kongresi bave se različitim jezikoslovnim, književnopovijesnim, književnoteorijskim, folklorističko-etnološkim i općenito kulturološkim temama – poglavito kroatističkim te onim slavističkim i širim komparatističkim pitanjima i područjima koja uključuju i kroatističku komponentu.

Na svakom je kongresu jedan cijeli tematski blok posvećen određenoj povijesnoj osobi, značajnoj za hrvatski jezik ili književnost. Na prvom je kongresu takav tematski blok bio posvećen Stjepanu Ivšiću,

velikom hrvatskom jezikoslovcu s početka 20. stoljeća, na drugom – Bartolu Kašiću, prvom velikom hrvatskom jezikoslovcu na prijelazu 15./16. stoljeća (godina 1999. posvećena je upravo B. Kašiću), a na trećem – Dragutinu Antunu Parčiću i njegovoj filološkoj djelatnosti u 2. polovici 19. stoljeća.

Na prvom i drugom kongresu poseban je tematski blok obuhvaćao hrvatskoglagojske specifičnosti u okviru opće paleoslavističke problematike.

Prvi se kongres posebno bavio mjestom hrvatskoga jezika među slavenskim i drugim svjetskim jezicima, odnosno njegovim položajem u svijetu, na drugom se kongresu raspravljalo o hrvatskom u 20. stoljeću, a na trećem su se kongresu hrvatskim jezikom bavila tri bloka – jedan njegovom situacijom u 18. stoljeću, drugi normativnim problemima u 2. polovici 20. stoljeća i treći hrvatskim idiomima s poredbenoga stajališta.

Hrvatskoj književnosti u europskom kontekstu i njezinim kulturološkim aspektima posvećeni su posebni tematski blokovi na svim kongresima. Prvi se kongres uz to bavio hrvatskom književnošću 18. stoljeća, drugi – hrvatskom renesansom i barokom, a treći – hrvatskom književnošću 20. stoljeća i njezinom modernošću. Modernizmu i postmodernizmu hrvatske književnosti na krajevima stoljeća posvećen je jedan tematski blok na prvom kongresu, a na drugom je pozornost usmjerena na tendencije, modele i paradigme hrvatske postmoderne.

Posebnim su tematskim blokom na trećem kongresu obuhvaćena dva stoljeća hrvatske znanosti o književnosti s posebnim naglaskom na kritici, teoriji i estetici Franje Markovića.

I napokon, u okviru područja koje se općenito bavilo hrvatskom kulturom i civilizacijom na drugom su kongresu našli svoje mjesto povjesničari, etnolozi, folkloristi, arheolozi, riječju – stručnjaci za različita kulturološka pitanja.

Iako je prerano govoriti o širim slavističkim dometima triju do danas održanih hrvatskih slavističkih kongresa, činjenica da je na njima sudjelovao relativno velik broj stranih slavista, zainteresiranih i za kroatistička pitanja, ulijeva nadu da će kroatistika naći svoje zaslužno samostalno mjesto u slavističkoj znanosti. Pojedina su kroatistička područja, npr. ono hrvatskoglagojsko, tradicionalno dobro situirana u svjetskoj slavistici, ali su pojedina, poput hrvatske renesanse, s komparativnoga slavističkoga gledišta još uvijek nedovoljno istražena i slabo valorizirana. Odgovornost za to snosi dijelom i hrvatska filologija. Osnovna je uloga hrvatskih slavističkih kongresa razotkrivanje i preispitivanje zatamnjenih mjesta u hrvatskoj književnoj i jezičnoj

povijesti (dalekoj i bliskoj), kako bi se raščistile neke naslijeđene mistifikacije i potaknulo zanimanje slavaista za nova komparativna istraživanja hrvatskih

posebnosti, uvjetovanih mnogim povijesnim mijenama, ali i trajnom pripadnošću hrvatske kulture mediteranskoj i srednjoj Europi.

Dubravka Sesar

VÝROČÍ MARIE KOUTNÉ

V roce 2002 jsme si připomněli nedožitě sté narozeniny **PhDr. Marie Koutné** (16. 7. 1902–5. 9. 1979), jejíž práce zůstala (až na letmé zmínky, např. Jany Jelínkové) nedocenená. M. Koutná vystudovala slavistiku a germanistiku v Praze v letech 1922–1924, později svá studia dokončila v Bratislavě a Bělehradě. Jako učitelka působila v meziválečném období na Podkarpatské Rusi v Mukačevě, později v Břeclavi a Tišnově, po roce 1945 jako lektorka jazyků na brněnské univerzitě a nově založené JAMU. Od počátku 50. let 20. století přednášela starou rus-

kou a klasickou ruskou literaturu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity (do 1963).

I když její odborné zájmy byly značně široké – od jazyka k literatuře, od slavistiky v širokém slova smyslu k rusistice, od literární vědy k metodice, přece podle mého soudu nezastupitelné a v daných časových a prostorových souvislostech výjimečné jsou její studie ze starší ruské literatury: práce o parodii (zůstala v rukopise) a zejména její stať o Antiochu Kantěmirovi a studie *K otázce vztahů mezi literaturou staroruskou a česko-cirkevněslovanskou* (obě 1958).

Ivo Pospišil

O TVŮRČÍCH SPJATÝCH S OLMOUCÍ

Podivuhodnost, že někteří tvůrci se rozešíří až před důchodem a zejména v něm, platí plně o olomouckém literárním teoretikovi a spisovateli, loňském vítálním sedmdesátníkovi **doc. PhDr. Františku Všetickovi**, CSc. (nar. 25. 4. 1932). Po své šedesátce vydal slušnou řádku odborných textů (Komenský básník, 1992, Stavba prózy, 1992, Jakub Arbes, 1993, Stavba básně, 1994, Stavba dramatu, 1996, Podoby prózy, 1997, Dílna bratří Čapků, 1999, Dílna M. Horníčka, 1999, Tektonika textu), dva biografické romány (Před branami Omegy, 1995, a Daleký dům, 2001) a knihu fejetonů Vnitřní vitráže (1996). A právě na tyto fejetony, které vypovídaly o tvůrčích literatury a literární vědy a z nichž některé věnoval svým pedagogům na Filozofické fakultě Univerzity Palackého, navazuje nejnovější Všetickův opus – *Olomouc literární* (Votobia, Olomouc 2002, s podporou Úřadu města Olomouce), kniha-průvodce o tvůrčích spjatých s Olomoucí a také o literárních památkách a objektech města.

Zasazení tvůrců do konkrétních míst a iden-

tifikace domů a institucí s nimi spjatých, to jsou autorsky i čtenářsky vděčné náměty. A je třeba přiznat, že Všeticka se jich ujal s přísloušnou zaujatostí, střízlivostí a vědeckou důkladností. Téměř sedmdesát textů z oblasti literární topografie, často prokládaných úryvky veršů a fotografiemi autora, to jsou zastavení a zamyšlení nad působením a prací autorů, kteří se v Olomouci narodili, žili, působili či na delší nebo kratší dobu s ní byli spjatí, s časovým ohraničením na 19. a 20. století. Knižka někdy více, jindy méně historická, v případě osobností, s nimiž se autor znal či setkal, pak subjektivně zabarvená, nicméně psaná s širokým rozhledem a hlubokou znalostí věcí a čtenářsky přitažlivá.

Domnívám se, byť jde o texty, které mohou být neustále doplňovány a rozšiřovány, jak se objeví nové, dosud neznámé materiály, že Všetickova kniha splnila víc než na sto procent „očekávání žánru“. A že ji mohou Olomouci jiná města (snad kromě Prahy) pouze tiše závidět.

Ludvík Štěpán

LITERÁRNÍ NITRA: INSPIRACE A ZAMYŠLENÍ

Spolek slovenských spisovatelů – jedna, jak tuším, ze sedmi slovenských spisovateľských organizací – vytvořil dobrou tradici: vydávání série spisovateľských sborníků, které jsou výsledkem seminářů

pořádánych zpravidla jednou ročně a věnoványch vždy jedné osobnosti, která stojí blízko názorovému spektru spolku (různé modulace národního principu). Dosud vyšly svazky o Pavlu Straussovi (1992),